

Profesinio mokymo sistemos bruožai

Lietuva

Profesinis mokymas Lietuvoje

Pagrindinis profesinio mokymo plėtros prioritetas – tapti patrauklia ir lygiaverte mokymosi visą gyvenimą sistemos dalimi. Profesinio mokymo programos skirtos įvairaus amžiaus ir išsilavinimo asmenims. Pirminis profesinis mokymas skirtas ne jaunesniems kaip 14 m. amžiaus jaunuoliams, siekiantiems įgyti pirmąją kvalifikaciją. Tęstinio profesinio mokymo tikslas – tobulinti asmens turimą kvalifikaciją, įgyti kitą kvalifikaciją arba kompetencijų, reikalingų atliekant įstatymais reglamentuojamą darbą ar funkciją.

Pirminis profesinis mokymas įgyvendinamas pagrindinio ugdymo (ISCED 2), vidurinio ugdymo (ISCED 3) ir aukštojo išsilavinimo nesuteikiančio pavidurinio mokymo (ISCED 4) lygiais. Baigus programas įgyjamos Europos kvalifikacijų sandaros (EKS) 2-4 lygio kvalifikacijos. Mokiniam sudarytos galimybės kartu su profesine kvalifikacija įgyti pagrindinį arba vidurinį išsilavinimą. Profesinio mokymo įstaigų absolventai, įgiję brandos atestatą, gali stoti į aukštąsias mokyklas. Stojantiems į tos pačios švietimo srities aukštojo mokslo studijų programas suteikiami papildomi balai.

Profesinis mokymas Lietuvoje įgyvendinamas mokykline forma, tačiau praktinis mokymas ir mokymas įmonėse sudaro didžiąją mokymo programos dalį. Pirminiame profesiniame mokyme praktiniam mokymui iš viso skiriama 60–70 proc. specialybės dalykams skirtų valandų, iš kurių 8–15 savaičių praktinis mokymas privalo būti vykdomas įmonėje arba realias darbo sąlygas atitinkančioje mokymo įstaigos bazėje.

Tęstinio formaliojo profesinio mokymo programos skirtos įvairaus išsilavinimo (nuo pradinio iki pavidurinio išsilavinimo) asmenims. Besimokantieji gali būti keliami praktinės veiklos patirties arba būtinos kvalifikacijos reikalavimai. Programų trukmė – iki 1 metų, jas baigus įgyjama valstybės pripažįstama kvalifikacija.

Greta formaliojo profesinio mokymo siūloma daug neformaliojo tęstinio profesinio mokymo programų, pavyzdžiui: darbuotojų mokymas, kurį inicijuoja ir finansuoja darbdavys, valstybės tarnautojų kvalifikacijos tobulinimas, bedarbių mokymas.

Valdymas ir atsakomybė, socialinių partnerių vaidmuo

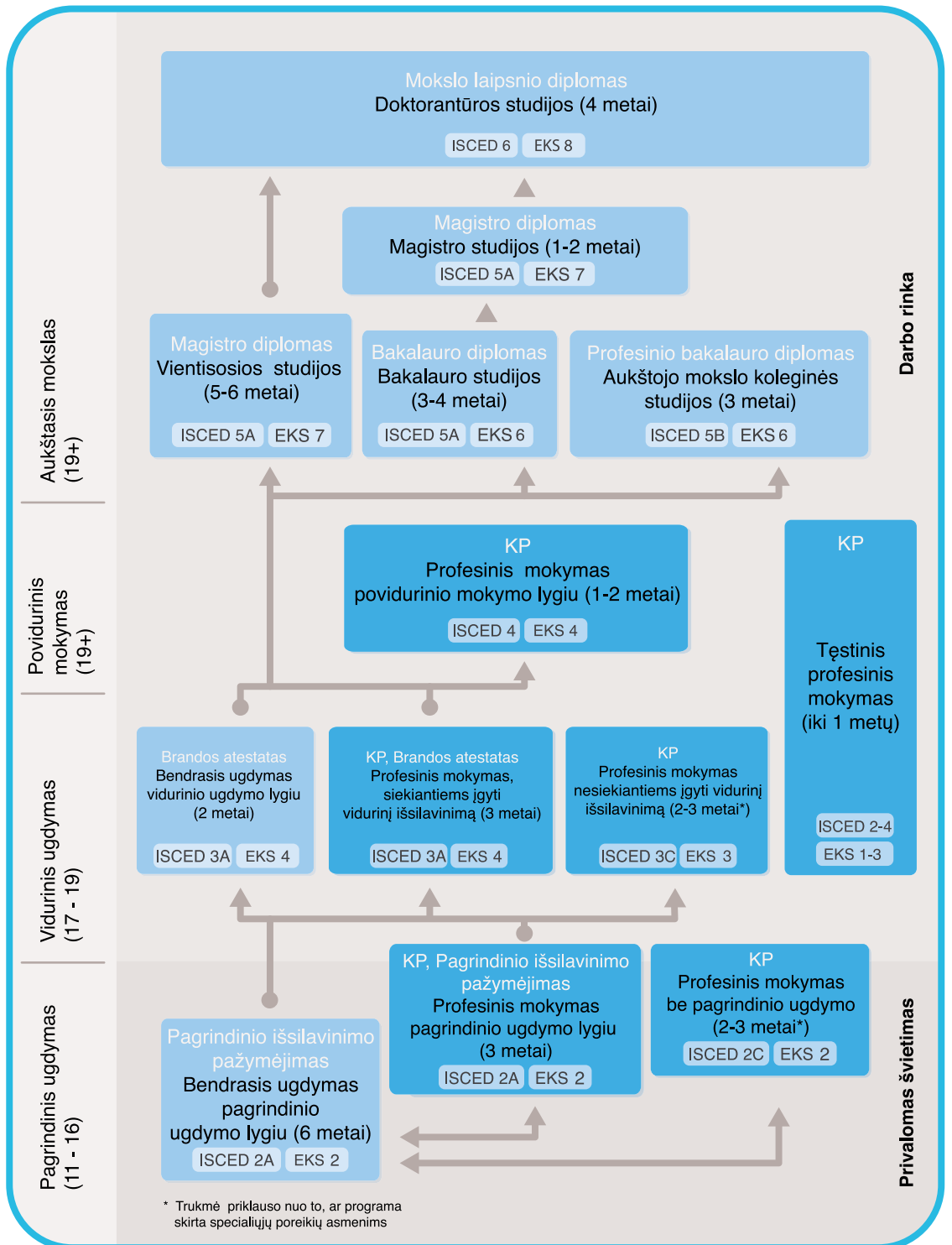
Pagrindinė atsakomybė už profesinio mokymo politikos kūrimą ir vykdymą suteikta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai. Lietuvos Respublikos ūkio ministerija dalyvauja įgyvendinant žmonių išteklių plėtros ir profesinio mokymo politiką, organizuoja žmogiškųjų išteklių paklausos prognozavimo tyrimus.

Svarbų vaidmenį formuojant ir įgyvendinant profesinio mokymo bei kvalifikacijų sistemos politiką atlieka patariamąsios institucijos, iš kurių svarbiausios: Lietuvos profesinio mokymo taryba, centrinis profesinis komitetas ir sektoriai profesiniai komitetai.

Socialiniai partneriai įgaloti inicijuoti naujų kvalifikacijų, standartų ir profesinio mokymo programų rengimą. Nuo 2003 m. baigiamasis kvalifikacijos vertinimas atskirtas nuo mokymo proceso. Nuo 2012 m. kompetencijas vertina šiai funkcijai akredituotos įstaigos: socialiniai partneriai, įmonės, darbdavių asociacijos.

Darbdavių atstovai dalyvauja sudarant profesinio mokymo programų turinį, vertinant programų atitiktį darbo rinkos poreikiams bei organizuojant mokymą. Jie taip pat gali dalyvauti profesinio mokymo įstaigų valdyme ir tapti tokių įstaigų dalininkais. Šiuo metu socialiniai partneriai, įmonės bei savivaldybės tiesiogiai dalyvauja maždaug ketvirtadalio pirminio profesinio mokymo įstaigų, turinčių viešosios įstaigos statusą, valdyme.

Švietimo ir mokymo sistema Lietuvoje

Lietuvos profesinio mokymo sistemos išskirtiniai bruožai

Lietuvos kvalifikacijų sandara (LTKS)

2010 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybė patvirtino LTKS aprašą, kuriuo, kaip ir EKS, nustatyta 8 kvalifikacijų lygių, apimančių visas švietimo grandis, sistema. Dabar į LTKS įtrauktos tik formaliosios kvalifikacijos, tačiau ateityje į LTKS numatoma įtraukti ir profesinio mokymo sektoriaus kvalifikacijas, kurios įgyjamos už formaliojo švietimo sistemos ribų.

Profesinio mokymo turinys kompetencijų pagrindu

Nuo 2002 m. profesinio mokymo turinys formuojamas kompetencijų pagrindu, aiškiai nustatant mokymo rezultatus. Profesinio mokymo kvalifikacijų turinį apibrėžia profesinio rengimo standartai, kuriuos ateityje numatoma pakeisti profesiniais standartais, aprašančiais svarbiausias, tam tikram ūkio sektoriui būdingas skirtingų LTKS lygių kvalifikacijas.

Dėmesys profesinio mokymo kokybės užtikrinimui

2008 m., atsižvelgiant į Europos profesinio mokymo kokybės užtikrinimo bendrąsias gaires, parengta profesinio mokymo kokybės užtikrinimo koncepcija. Šiuo metu profesinio mokymo įstaigose diegiamos vidinės kokybės užtikrinimo sistemos, pradėtas profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės išorės vertinimas.

Žemas ankstyvojo pasitraukimo iš švietimo sistemos lygis

2011 m. neįgijusių vidurinio išsilavinimo ir nesimokančių 18–24 m. jaunuolių dalis sudarė 7,9 proc. ir buvo kur kas mažesnė už ES vidurkį. Vienas svarbiausių nacionalinių tikslų – siekti, kad 2020 m. anksti palikusių švietimo sistemą dalis neviršytų 9 proc.

Iššūkių

Suaugusiųjų dalyvavimo tęstiniame profesiniame mokyme didinimas

Suaugusiųjų dalyvavimo mokymėsi lygis (5,9 proc. 2011 m. duomenimis) yra žymiai mažesnis, nei ES šalių vidurkis (8,9 proc.) bei ES 2020 m. siekinys (15 proc.). Skatinant dirbančiuosius mokytis, numatyta sudaryti galimybes tobulinti suaugusiųjų kvalifikaciją, plėtojant darbe ir neformaliai mokantis įgytų žinių bei gebėjimų pripažinimą.

Profesinio orientavimo plėtra

Nors pastaraisiais metais besimokančiųjų profesinio mokymo programose skaičius auga, bendrasis ugdymas ir aukštojo mokslo studijos pritraukia didžiąją besimokančių asmenų dalį. Tik 28,2 proc. vidurinio ugdymo lygio mokinių mokosi pagal profesinio mokymo programas, 8 proc. vidurinio ugdymo programų abiturientų iš karto po mokymosi baigimo renkasi profesinį mokymą ir net 66 proc. – aukštojo mokslo studijas. Įgyvendinant Nacionalinę profesinio orientavimo švietimo sistemoje programą kuriamos profesinio orientavimo priemonės, rengiami karjeros specialistai, teikiamos ugdymo karjerai, informavimo ir konsultavimo paslaugos mokiniams ir studentams bendrojo ugdymo mokyklose, profesinio mokymo įstaigose bei aukštosiose mokyklose.

Mokymosi darbo vietoje efektyvumo stiprinimas

Nors 2007 m. Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymo pakeitimo įstatyme pameistrystė įteisinta kaip profesinio mokymo organizavimo forma, ji įgyvendinama lėtai. Mokymosi darbo vietoje plėtra – 2012-2016 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos prioritetas, kuris bus remiamas 2014-2020 m. laikotarpio ES struktūrinės paramos lėšomis. LTKS įgyvendinimas taip pat turėtų paskatinti mokymosi darbo vietoje plėtrą.

Profesijos mokytojų kompetencijos tobulinimas

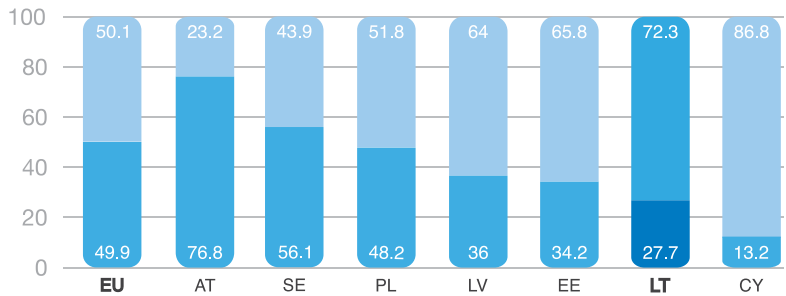
Dėl sparčios technologijų kaitos profesijos mokytojams būtina atnaujinti savo kompetencijas. Pirmosios tam skirtos iniciatyvos jau įgyvendintos, tačiau stažuočių įmonėse schema dar tik išbandoma. Profesijos mokytojų technologinių kompetencijų tobulinimas vykdomas pagal 2007-2014 m. Praktinio profesinio mokymo išteklių plėtros programą. Veiklų tąša numatyta 2012-2016 m. Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje.

Švietimas ir mokymas skaičiais

Profesinis mokymas Bendrasis ugdymas

Mokiniai, siekiantys vidurinio išsilavinimo bendrąjį ugdymą ir (arba) profesinę kvalifikaciją teikiančiose mokyklose 2010 metais, lyginant su bendru viduriniojo ugdymo mokinių skaičiumi (proc.)

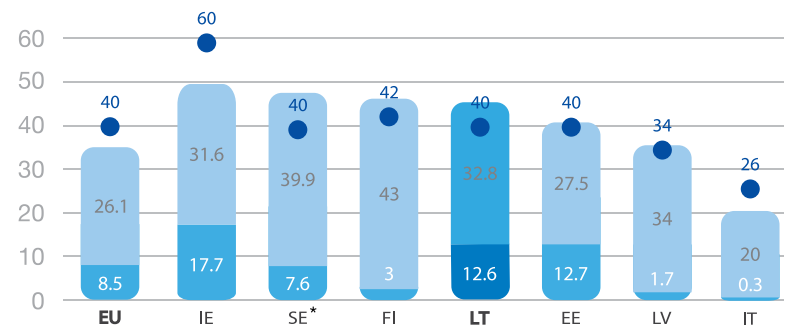
Šaltinis: Eurostat, UOE (2012-12-05 duomenys)

ISCED 5b ISCED 5a-6 2020 m. siekinys

Universitetinės ir kolegines aukštojo mokslo studijas 30-34 m. amžiaus gyventojų su aukštuoju išsilavinimu dalis 2011 metais pagal išsilavinimo tipą, proc.

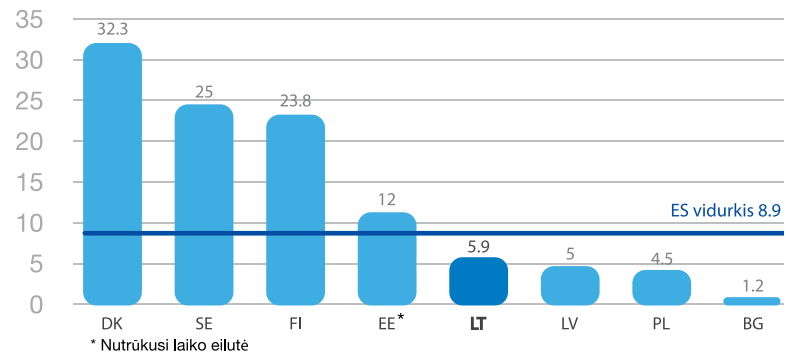
Šaltinis: Cedefop skaičiavimai, remiantis Eurostat gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis (2012-05-31 duomenys)

* Išankstiniai duomenys

Mokymasis visą gyvenimą 25-64 m. amžiaus gyventojų, per keturias savaites iki apklausos dalyvavusių mokymesi, dalis 2011 metais, proc.

Šaltinis: Cedefop skaičiavimai, remiantis Eurostat gyventojų užimtumo tyrimo duomenimis (2012-05-31 duomenys)

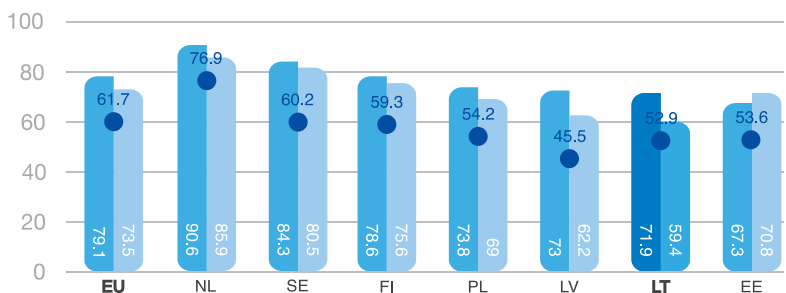

* Nutrūkusi laiko eilutė

ISCED 3-4 profesinis mokymas ISCED 3-4 bendrasis ugdymas ISCED 0-2

Gyventojų užimtumo lygis pagal aukščiausią įgytą išsilavinimą 20-34 m. amžiaus nebesimokantys gyventojai pagal aukščiausią įgytą išsilavinimą 2009 metais

Šaltinis: 2009 metų ES gyventojų užimtumo tyrimo ad hoc modulis (2012-09-19 duomenys)

Išsamesnė informacija

- Cedefop ReferNet Lietuva (2012). Profesinis mokymas Lietuvoje 2012 m. Prieiga internete <http://www.kpmc.lt/refernet/wp-content/uploads/2013/05/2012-prof-mokymo-pranesimas.pdf> [žiūrėta 2013.04.17]
- Eurydice (2013). Lithuania: overview. In: European Commission (ed.). Eurydice. Prieiga internete <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Lithuania:Overview> [žiūrėta 2013.04.17].
- Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras (2012). Lietuvos kvalifikacijų sandaros susiejimo su Europos mokymosi visą gyvenimą kvalifikacijų sandara ir Europos aukštojo mokslo erdvės kvalifikacijų sandara ataskaita. Prieiga internete http://www.kpmc.lt/LTKS_EKS/LTKS_EKS_ataskaita.pdf [žiūrėta 2013.04.17].
- Europos Komisija (2012). Lietuva: Nacionalinė reformų darbotvarkė (2012). Prieiga internete http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/nd/nrp2012_lithuania_lt.pdf [žiūrėta 2013.04.17].

www.smm.lt	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija
www.ukmin.lt	Lietuvos Respublikos ūkio ministerija
www.ldb.lt	Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos
www.stat.gov.lt	Lietuvos statistikos departamentas
www.kpmc.lt	Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras
www.euroguidance.lt	Euroguidance Lietuva
www.aikos.smm.lt	Atvira informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistema AIKOS
epp.eurostat.ec.europa.eu	Europos Sąjungos statistikos tarnyba (EUROSTAT)
www.cedefop.europa.eu/EN/Information-services/vet-in-europe-country-reports.aspx	Cedefop (išsami informacija apie Europos profesinio mokymo sistemas)

CEDEFOP

Europos profesinio mokymo plėtros centras

Europe 123, Thessaloniki, Graikija
Pašto adresas: 22427, 55102 Thessaloniki, Graikija
Tel. +30 2310490111, Faksas +30 2310490020, E. paštas: info@cedefop.europa.eu

© Europos profesinio mokymo plėtros centras, 2013
Visos teisės priklauso autoriui.

visit our portal www.cedefop.europa.eu

Leidinių biuras

ISBN 978-92-896-1354-5

9 789289 613545